

ESCOLA NOVA 21: LA MARCA

Debats que s'obren i propostes que tanquen. Anàlisi d'un context

Sempre és un bon moment per analitzar el sistema educatiu català, per millorar-lo, per garantir-ne la qualitat i, per tant, benvinguda sigui aquesta oportunitat que el debat sobre pedagogia ens ha obert als centres educatius i als mitjans de comunicació en general.

Defugim emprar el terme innovació utilitzat com un significant buit, perquè tenim seriosos dubtes a l'hora de saber què vol dir innovar. Innovem respecte a què, a qui? La tradició pedagògica d'aquest país i l'herència rebuda és un valor que no podem menystenir ni obviar quan abordem aquestes qüestions. Hi ha centres que fa anys, dècades, que experimenten, creen, motiven, renoven i generen pràctiques educatives a partir de cada realitat, de cada necessitat, amb l'esforç compartit i la col·laboració entre companys i companyes. Per tant, quan comparem amb les metodologies que se'ns presenten com a "innovació" a les que centres diversos ja han experimentat i compartit, no podem deixar de remetre'ns, sovint, a pràctiques molt interessants però més que conegudes pels grans pedagogs del segle XX i per moltes escoles d'aquest país.

Ens sentim més còmodes, doncs, parlant de processos d'aprenentatge significatius i metodologies diferenciades emmarcades en espais, moments i situacions concretes. Ens agrada vincular la pedagogia a la participació, a la cooperació, a la gestió compartida, la que promou l'equitat i no s'aïlla, sinó que més aviat encara i mira de reduir les desigualtats socials tot vetllant per la igualtat d'oportunitats. Lluny i a les antípodes d'aquelles polítiques i pràctiques que vinculen la defensa d'allò públic i la qualitat a una mirada individualista, que en el fons és el reflex de pertinença a una classe benestant, i que poden acabar desembocant o desenvolupant triples xarxes on la clausura social produeix més segregació, guettització i en definitiva classisme, embrió de la conflictivitat social -com hem pogut comprovar en alguns països que ja han avançat en aquest tipus de processos i

que certament la crisi econòmica ha accelerat al nostre país, com han reconegut diversos experts darrerament.

És a dir, l'arquitectura del sistema educatiu i les polítiques educatives que es despleguen no són neutres. Podem aproximar-nos al fet educatiu des de les tesis més neoliberals recomanades per l'OCDE i entendre l'educació com una mercaderia, com un negoci en què ha de quedar demostrat quantitativament la diferència que hi ha entre centres educatius, PISA/proves externes, i per tant tendir a un sistema públic-concertat on es puguin classificar i elaborar rànquings de centres que tot i ser molt desiguals es basin en lideratges forts i competeixen pels fills de les classes mitjanes (l'alumnat entès com un producte, com un mercat que cal conquerir). O per altra banda, podem defensar un model que entengui l'educació com un bé comú que garanteix la qualitat precisament des de la lluita contra la segregació. Això no vol dir igualar a la baixa, prescindir de pedagogies dinàmiques, actives, sinó al contrari, és encarar la complexitat del que la majoria d'estudis demostren des d'una visió unitària, crítica i democratitzadora: **el fracàs escolar s'explica en un 50% per l'origen socioeconòmic de l'alumne, un 18% per l'entorn socioeconòmic del centre educatiu, un 26% per factors relacionats amb la personalitat individual i només un 6% per variables relacionades amb didàctiques i organització, gestió i autonomia de centres.**

En aquest sentit, és clau garantir un finançament que es situï al 6% del PIB, mitjana de la UE-15. Augmentar el pressupost en educació fins a aquesta xifra, tal com marca la LEC, ens permetria multiplicar els recursos de què disposen els centres, ja siguin materials com humans, element imprescindible per implementar globalment dinàmiques basades en l'experimentació i lligades a grups reduïts, atenció individualitzada i suport a l'alumnat i la formació pel professorat. Abordar l'infrafinançament crònic del sistema educatiu de Catalunya, que ens situa a la cua de la UE-25, és sens dubte apostar per una veritable millora de l'educació en majúscules.

I per tant, USTEC·STEs (IAC) ens declarem totalment favorables i proactius a l'hora de debatre i abordar **una certa** autonomia pedagògica dels centres. Entenem que hi ha aspectes a treballar i millorar, i proposem fer-ho des de tota la seva complexitat, perquè pugui ser extensible a la totalitat de centres públics, incloent-hi la formació permanent del professorat i una xarxa de coneixements compartits, sense excloure'n ni deixar-ne

ningú al marge. És a dir, un plantejament molt allunyat d'aquesta estratègia de branding que ens sembla que és el programa Escola Nova 21.

Resituar el debat social des del branding. Generar marca, aprofundir en les polítiques neoliberals, potenciar la triple xarxa

No ens sembla casual que just en aquest moment, quan la ILP per un nou sistema educatiu presentat al Parlament de Catalunya amb el suport de 170 entitats i 95.000 signatures ha reobert el debat sobre la xarxa pública i la concertada, s'ha fet públic l'infrafinançament del sistema educatiu català (2'8% del PIB, molt lluny de la mitjana UE-15 i del que preveu la LEC) i s'està qüestionant les polítiques del Departament d'Ensenyament

pel seu enfocament neoliberal i la cronificació de les retallades, hagi aparegut amb tanta força el debat sobre la innovació educativa i, concretament, el programa ESCOLA NOVA 21.

• *El branding arriba a l'ensenyament*

Fa anys que veiem com aquest terme utilitzat pel màrqueting ha traspassat els límits del sector i s'està utilitzant per dirigir també les polítiques públiques. En aquest sentit ja no cal cercar estratègies per vendre un producte sinó més aviat fer de la marca el producte, aconseguir que sigui el nom qui acumuli el valor i generi desig i/o voluntat de pertinença.

En aquest sentit, per una banda es presenta una marca atractiva, que motivi i il·lusioni, acompanyada d'una forta estratègia comunicativa; i per l'altra, i en segon terme, s'aconsegueix aplicar totes aquelles polítiques que podrien generar tensió o conflicte i que gràcies a la marca queden dissimulades o condicionades al producte.

Això en el nostre cas vol dir que gràcies a la marca Escola Nova 21 es desvia el debat sobre la implementació de polítiques educatives neoliberals, l'assimilació de la doble/triple xarxa público-concertada i el finançament amb diner públic a escoles elitistes i d'altres que segreguen per raó de classe o sexe cap a la innovació pedagògica i els models d'ensenyament i aprenentatge.

El debat ja no es centra en el fet que el finançament del sistema educatiu català es troba a la cua d'Europa, a la meitat dels països del nostre entorn, i que aquest fet, lligat a les polítiques d'austeritat i retallades, està desman-

tellant la xarxa pública d'educació i posant en risc la qualitat del sistema a partir de reduir recursos humans, materials i de formació. El que si fa no fa ens diu el Departament d'Ensenyament és que amb la meitat de recursos dels països del nostre entorn, i amb vora 40% dels que hi dedica Finlàndia, hem de competir-hi perquè la importància rau en el mètode pedagògic emprat i no en la possibilitat de poder ensenyar a partir de grups reduïts, atenent la diversitat i els alumnes amb necessitats educatives especials i realitzar pràctiques pedagògiques amb els recursos materials necessaris i les **hores suficients per poder coordinar-nos amb altres professionals, famílies i parlar amb l'alumnat.**

La proposta del Departament d'Ensenyament és amagar les seves polítiques neoliberals i de protecció

del model d'escola concertada, darrerament en crisi, amb una pèrdua de prestigi social i matrícula considerable, darrera la marca Escola Nova 21. D'aquesta manera, posant tota la potència comunicativa a generar la marca, aconseguix produir als centres aquest desig de pertànyer a la comunitat, sense especificar en què consistirà aquest acompanyament ni quins recursos realment s'hi abocaran, més enllà de formar part d'una xarxa de nom atractiu i poder compartir experiències amb d'altres centres.

Seriem molt ingenus si creguéssim que només en apuntar-nos a un projecte i assistir a unes poques sessions massives de formació canviarem les dinàmiques i processos propis dels centres. Semblàriem estar molt poc convençuts dels nostres projectes educatius i dels equips de docents que els desenvolupen si pensem que pel sol fet de col·locar-nos una etiqueta al costat del nostre nom del centre els canvis arribaran sols. Nosaltres no creiem en les dietes miracle, i no volem contribuir a generar frustració.

El Departament d'Ensenyament està jugant amb la il·lusió i les esperances d'uns centres que volen millorar, que volen aprofundir en els seus models pedagògics i creuen que aquesta és una oportunitat per aconseguir la formació que durant anys no se'ls ha ofert. Alguns, fins i tot pensen que pot suposar una transformació integral del seu centre. Però, no cal ser massa viu per comprendre que això no serà possible sense un pla global que acompanyi aquest projecte amb els recursos necessaris i alhora no serà creïble aquest projecte que vol augmentar la qualitat del sistema educatiu si no es planteja estendre'l a la totalitat de centres de la xarxa pública i no només a aquells que s'hi apunten de manera voluntària.

Però aquesta no és la voluntat del Departament d'Ensenyament, i ho diem des del convenciment i la tristesa d'haver de desemmascarar-ne les intencions ocultes. Estem totalment convençuts/es que l'objectiu real que el programa Escola Nova 21 amaga és un aprofundiment en les tesis més neoliberals del Departament, aquelles que aquest govern i l'anterior ja han desenvolupat en forma de decrets, i que pretenen potenciar i aprofundir en una triple xarxa que arrossegui una bona part dels centres públics cap a les lògiques i formes d'organització i gestió del model privat.

Alguns estudiosos de les polítiques educatives comparades i el mateix Síndic de Greuges ja han alertat sobre el fet que determinades capes de la societat amb certa formació acadèmic-cultural estan apostant per una tipologia de centre públic molt determinat que respongui a unes necessitats i demandes molt concretes

i ho fan des de la defensa d'allò públic. Aquest fet no hauria de ser negatiu si s'acompanyés d'unes polítiques educatives de redistribució de l'alumnat i de potenciació de recursos en els centres educatius amb més dificultats però el programa Escola Nova 21 i les polítiques actuals van en la direcció contrària: potenciar per una banda la guettització d'aquestes classes hiperformades mitjanes i, per l'altra, la de famílies amb pocs recursos i d'entorns més desfavorits. D'aquesta manera, es genera una triple categorització entre centres de la mateixa xarxa pública, que els rànquings i les proves externes no tindran cap dificultat a mostrar i destacar.

El que el Departament d'Ensenyament vol aconseguir transmetre amb l'Escola Nova 21 és, en primer lloc, que no hi ha cap diferència entre el model públic i el concertat, que tots formen part del mateix servei i, per tant, desviar el debat cap a una classificació de centres que es divideixi entre "innovadors i no innovadors". I en segon lloc, vol transmetre la idea que la qualitat d'un sistema educatiu no té res a veure amb els recursos que s'hi destinen sinó més aviat amb els models pedagògics que s'hi utilitzen, amb com es gestionen els centres i cap a on s'encaminen els resultats.

Analitzant els comentaris i plantejaments dels representants d'Escola Nova 21, tot això queda molt clar quan es fa evident que no hi ha ni una sola concreció de model pedagògic, no es planteja un debat profund sobre pràctiques i mètodes d'ensenyament-aprenentatge, una comparativa entre els models existents, un horitzó pedagògic, sinó que més aviat es posa el focus en aspectes de gestió, el que si fa no fa seria la seva agenda oculta.

Ja ho hem dit: "ESCOLA NOVA 21 I INNOVACIÓ" sota llums de neó, i per la porta del darrera les fórmules d'organització i gestió privades emmascarades entre conceptes i termes positius i engrescadors propis de l'era de la comunicació. Per exemple, quan parlen de lideratges pedagògics forts, en realitat ens estan dient gestió vertical i la fi de la democràcia interna de centre. Quan ens parlen de projectes des de l'autonomia de centre

planegen l'atomització del sistema i l'aprofundiment de la triple xarxa, alhora que no els suposa cap contradicció deixar caure una part dels centres i contribuir a ampliar l'esclatxa social. És més, som coneixedors a partir d'experiències d'altres països, sobretot del món anglosaxó, que deixar depauperar una quantitat important de centres educatius públics ha suposat un negoci considerable per a empreses privades i entitats vinculades al món bancari i financer, que han passat a gestionar directament aquests centres gràcies a fundacions i programes per a la millora del rendiment escolar (Magnet Schools, Teach for Amèrica).

- Una educació negoci *versus* una educació pública de qualitat per tothom

Així doncs, no ens ha d'estranyar trobar entre els impulsors del programa ESCOLA NOVA 21 La Caixa o la UOC. Entitats amb ànim de lucre que, juntament amb la Fundació Bofill i/o els jesuïtes i el seu nou model pedagògic, volen erigir-se com els renovadors del sistema educatiu català. Una renovació que com ja us hem explicat no és pas neutra. Una renovació que planteja deixar enrera el "vell" debat de la xarxa pública i la concertada i passar a classificar el sistema en centres "innovadors" i "no innovadors".

Això permet que dins de la marca Escola Nova 21 s'hagi de poder sentir còmode un centre infrafinançat i d'alta complexitat de la Zona Franca amb un de privat concertat de Sarrià on les famílies paguen 500 euros al mes, quan els recursos de què disposen en cap cas seran els mateixos ni les relacions que s'hi generin tampoc. Però els uneix el sentiment de pertinença a una marca i una manera de fer. I aquí rau el nucli de la qüestió: els resultats i metodologies poden ser diversos, les desigualtats augmentar, però els 500 centres que s'han apuntat a la marca pensen que pertànyer a Escola Nova 21 els donarà cert prestigi, certa formació imprescindible, i **els garantirà un augment de demanda i matriculació, però a canvi han de saber que estan fomentant** les polítiques neoliberals del Departament i assumint entrar en una competició ferotge amb els centres del seu entorn a la caça del mercat educatiu.

Però, i anem més enllà, qui els ha adjudicat aquesta etiqueta d'"innovadors" o d'"avançats" als 26 centres públics i privats que han creat l'Escola Nova 21? Quin estudi seriós els permet autoatorgar-se aquesta categoria i

els dota d'aquest prestigi? La Fundació Bofill és ara qui expandeix títols de qualitat de centre? En algunes declaracions, i arrossegats pel màrqueting comunicatiu més barroer, els representants d'Escola Nova 21 han dut fins al límit de la caricatura les formes de treball i els models pedagògics dels 3000 centres públics de primària i secundària a Catalunya que no s'han incorporat al seu programa. Una preocupant falta de respecte cap a tots els centres, professorat, alumnat i famílies de Catalunya que dia rere dia garanteixen la qualitat del sistema educatiu públic des de la seva dedicació, empenya, motivació, creativitat i cooperació sota unes condicions de treball que en aquests cinc anys els ha fet caure un 20% del seu poder adquisitiu, **els ha reduït les hores per coordinar-se**, els ha retallat els recursos materials de què disposaven i els ha dut a conviure amb un infrafinançament sistemàtic crònic. No oblidem que actualment els centres públics catalans obtenen uns resultats PISA similars als dels països del seu entorn però amb menys de la meitat dels recursos que la resta.

Si volen referir-se a experiències passades com les republicanes Farién bé els promotors de l'Escola Nova 21 que s'inspirin en les del CENU, que va incorporar un 40% de l'alumnat al sistema educatiu, i no va ser gràcies a la innovació pedagògica malgrat aquella època també n'és un pilar i un referent, sinó a la col·lectivització àmplia de la xarxa de centres privats religiosos que hi havia a Catalunya. O si volen una experiència més recent, que s'inspirin en les escoles d'estiu de Rosa Sensat, on comunitats de mestres i professors compartien les experiències més innovadores sempre lligades a un model d'escola pública, laica i democràtica i amb una especial preocupació per afavorir l'equitat i combatre les desigualtats socioeconòmiques i culturals per mitjà d'una educació de qualitat i per tothom.

Aquest continua sent el model que proposa USTEC·STEs (IAC) i que ens ha guiat al llarg de tots aquests anys. Hem de vetllar per dotar els centres de tots els recursos necessaris, hem de combatre l'exclusió i la segregació escolar, hem de deixar de finançar negocis privats amb diners públics, hem d'obrir debats pedagògics als centres i treballar en comunitat. Podem elaborar un pla pedagògic plural i extensiu per tots els centres de Catalunya que alhora ens retorni la democràcia als centres; hem d'evitar que ens arrabassin aquest bé comú que és l'educació i la converteixen en un negoci per a uns pocs. Hem de dir SÍ als aprenentatges significatius i a unes metodologies actives i dinàmiques per a tothom. Hem de dir SÍ a una educació pública, democràtica, coeducadora, laica i de qualitat. Ens hi va el futur del país.

USTEC·STEs (IAC)